

Nunavut, s'avança al Quebec

L'1 d'abril el Canadà redefinirà, per primera vegada en cinquanta anys, les seves fronteres interiors. La creació del Territori autònom de Nunavut representa la concessió més gran d'un estat a una comunitat indígena americana, en aquest cas la dels inuit.



A Canadà, els inuit (mal anomenats 'esquimos', o pitjor encara, 'esquimals'), constituïran, l'1 d'abril, el govern de Nunavut ('la nostra terra', en llengua inuktitut). El territori que administraran té unes dimensions comparables a Grenlàndia.

Quan el 1967 Charles de Gaulle va fer passar a la història el seu famós crit "Vive le Québec libre", poc podia imaginar-se que trenta anys després la qüestió de la província francòfona encara no seria resolta. Però força menys podia afegir-se que, l'últim any del segle, el seu Quebec perdria el monopoli de societat diferenciada dins el Canadà perquè els inuit (mal anomenats "esquimos", o pitjor encara, "esquimals"), constituïrien, l'1 d'abril, el govern de Nunavut ("la nostra terra", en llengua inuktitut).

Malgrat definir-se més com a "homes" (inuit) que no pas com a "menjadors de carn crua" (esquimos), els habitants de Nunavut han rebut el retrat de la història en un entorn

d'iglus i foques que ha deixat poc espai per al coneixement d'una organització social majoritàriament nòmada. L'última dada que els va fer protagonistes dels noticiaris de tot el món va ser l'allau que la nit de Cap d'Any va arrasar el poble de Kangiksuallujuaq, al Quebec inuit no integrat al nou territori autònom. Però, l'abril, la política assolirà la majoria d'edat a la part oriental dels Territoris del Nord-oest (TNO) en un redisseny de fronteres interiors que permetrà per primera vegada que una ètnia d'Amèrica assumeixi el govern d'un espai propi. Poc menys de 25.000 habitants viuen a l'ampla en un territori de dimensions comparables a Grenlàndia i que ridiculitzen la grandària de qualsevol estat europeu.

La manca secular de directrius per a l'administració de les terres situades més amunt del paral·lel 60 ha estat determinant perquè els inuit de Nunavut hagin negociat amb el govern federal una independència no *de iure*, però sí *de facto*. L'acord, després de tres dècades de negociacions, compromet el traspàs de poders en matèria d'habitatge, sanitat, educació, justícia, medi, recursos naturals i cultura, com també la creació d'un gabinet executiu, una assemblea legislativa i una cambra territorial en què els inuit sempre seran majoria. Amb aquestes concessions, Ottawa ha admès finalment la incapacitat d'adaptar el tarannà occidental als costums autòctons. Aquestes últimes dècades, la sedentarització, l'afebliment de la cultura i l'aparició consegüent de problemes socials derivats d'una alta taxa de desocupació (alcoholisme, drogoaddicció, maltractaments, suïcidis...) només han refermat que la solució ha d'arribar des d'una administració local i propera.

D'oblidats a estratègics. Baleners i missioners foren els primers a "descobrir", a final del segle XIX, una de les primeres nacions de l'Àrtic, però no va ser fins després de la Segona Guerra Mundial que la zona va considerar-se estratègica per al desenvolupament de la guerra freda i va començar, de fet, una invasió sorollosa. L'exèrcit dels Estats Units va desplegar estacions meteorològiques i bases aèries des d'Alaska a Grenlàndia (l'anomenada Línia



DEW) i va traslladar-hi més de 30.000 efectius. El govern d'Ottawa va provar de contrarestar la presència nord-americana a base de desplaçar-hi famílies del sud durant la dècada dels 50. Però aquesta política va ser l'única voluntat demostrada durant anys pel govern federal envers les regions àrtiques, vistes des de Yellowknife, la capital administrativa dels TNO, com una immensa font de despeses i de maldecaps insolubles, sobretot sanitaris i laborals.

Les demandes d'autogovern no van concretar-se fins els anys 70, quan el contacte amb la burocràcia i un cert desvetllament de la consciència ètnica van afavorir la reivindicació inuit. L'anàlisi era clara: on abans es respectava l'autoritat dels vells, ara s'imposava la llei de l'home blanc, i on abans predominava l'hàbitat dispers, ara es volia amuntegar la població en comunitats de cases pre-fabricades, fet que evidenciava el profund desconeixement de la societat i els valors del poble.

Amb l'experiència dels greuges exposats per les comunitats inuit veïnes d'Alaska (1971), el Quebec (1975) i Grenlàndia (1979), la solució del contenciós que presentaven els Territoris del Nord-oest va arribar amb les eleccions del 1979, que van portar el relleu d'una classe dirigent blanca més preocupada pels negocis que no pas per l'adaptació dels primers pobladors. La nova *intelligentsia*, dirigida per l'organització Inuit Tapirisat, va imposar la seva particular tercera via, consistent a harmonitzar la tradició inuit i la modernitat canadenca per superar els desequilibris del passat. El procés cristal·litzava en forma de plebiscit tres anys després: la majoria dels habitants dels territoris van donar via lliure a la creació de Nunavut com una entitat administrativa separada de Yellowknife i d'Ottawa, i ràpidament van constituir-se comissions de treball que havien d'establir el concepte de Nunavut, l'adaptació de la legislació i les futures relacions amb el govern federal, més la protecció i la promoció cultural i lingüística. El procés va topat amb algun entrebanc en delimitar

Els altres inuit

Disseminada per tot l'Àrtic, la nació inuit ultrapassa amb escreix les fronteres de la nova Nunavut. Al Canadà, no han estat incloses en l'acord les regions d'Inuvialuit (oest), Nunavik (Quebec) i la costa nord de Labrador (est). La Sibèria Oriental (Rússia), el nord d'Alaska (EUA) i Grenlàndia concentren la resta de població, amb més o menys autogovern. En total, sumen 100.000 individus. Les comunitats del Quebec i de Grenlàndia en són actualment els dos referents més cohesionats fora de Nunavut.

Grenlàndia. Té un estatut d'autonomia interna en el marc de la corona danesa, que ocupa el territori des del 1721. L'autogovern inuit va establir-se ara fa vint anys amb la constitució d'un govern i un parlament autònom, que gestionen la majoria de competències locals i deleguen la justícia superior i els afers estrangers a Dinamarca. Els 56.000 habitants de Grenlàndia s'expressen majoritàriament en kalaallisut, que n'és la llengua cooficial, emparentada amb l'inuktitut del continent. Dimarts hi ha eleccions per a renovar l'Inatsisartut o parlament, amb seu a Nuuk, després de quatre anys de coalició entre les formacions socialdemòcrata i liberal. La sorpresa, com en els comicis del 1995, pot venir dels independentistes de l'Inuit Ataqatigiit, tercera força, amb sis dels 31 escons de la Cambra grenlandesa.

Quebec. Les reivindicacions de la comunitat inuit inclosa dins el Quebec, concentrada en 14 poblacions costaneres al nord de la província i amb capital a Iqaluit, per a establir un territori autònom (Nunavik) es remunten als anys setanta. El juliol del 1994 el govern de Montréal va anunciar que oferiria institucions pròpies els 500.000 km² situats al nord del paral·lel 55, però la pèrdua del referèndum sobiranista quebequès l'any següent va aturar el projecte. Montréal va fer pagar amb l'oblit l'oposició manifesta i tradicional dels inuit a les vel·leïtats de la *Belle Province*. Els 8.000 inuit del Quebec tenen l'esperança que la constitució de Nunavut acabarà desencallant, també, les negociacions amb el govern francòfon. **A. B. / M. C.**

DAVID FERNANDEZ

NUNAVUT, LA PRIMERA AUTONOMIA DELS INUIT



Els inuit sempre s'han vanagloriat de la protecció que el glaç els ofereix respecte a Occident. A partir de l'1 d'abril, almenys al Nunavut, tornaran a recuperar el control del seu futur a partir d'unes estructures modernes de govern que, en mans del Canadà, els havien reclosos a l'oblit àrtic.



ARXIU / EFE

les fronteres de la futura entitat, sobretot a la regió occidental d'Inuvialuit, que va mantenir-se fora del mapa tot i la reivindicació inuit.

La recta final. L'Acord de Nunavut, que va obtenir el suport del 69% de la població del futur territori en el plebiscit convocat el novembre del 1992, fou signat el 25

de maig del 1993 a Iqaluit pel primer ministre Brian Mulroney, i era ratificat pel Parlament un mes després. Segons la lletra dels acords, els inuit renunciaven a la propietat del 82% del seu territori ancestral, de dos milions de quilòmetres quadrats que passava al govern federal, en canvi de 353.000 km² i 36.000 km² de subsòl. Ottawa es

comprometia també a donar-los 1.148 bilions de dòlars durant catorze anys.

Des del 1993 fins ara, les comissions de desplaçament de l'acord no han parat de treballar, alhora que un seguit de referèndums menors tancaven qüestions no previstes pels acords, com ara la designació d'una capital (1995) o la representativitat equitativa d'homes i dones a la nova Assemblea Legislativa (1997). Iqaluit, la "metròpoli" local de 4.000 habitants i ex-base militar nord-americana de Frobisher Bay, tenia tots els punts per ser escollida: infraestructures aèries (un aeròdrom), hoteleres (dos hotels), hospitalàries (un hospital), administratives i, sobretot, una posició estratègica favorable als contactes amb les regions àrtiques, des de Grenlàndia a Alaska passant pel Quebec. La candidata en discòrdia, Kangitliniq, es va haver de conformar amb un 39% dels sufragis. L'important rol de la dona en la societat inuit es va traduir en la consulta sobre l'elecció del mateix nombre de representants masculins i femenins a cada districte de Nunavut, però les urnes van evitar, per poquíssims vots, tot compromís en aquest punt.

Si bé la transferència de competències no es completarà fins el 2009, tres dècades de negociacions culminaran amb el naixement formal de Nunavut el dia 1 d'abril. A partir d'aleshores, i amb els resultats obtinguts en les primeres eleccions legislatives que es fan precisament dilluns, les noves institucions s'encarregaran d'administrar de manera descentralitzada tres regions (Qikiqtaaluk, Kivalliq i Kitikmeot) i 28 comunitats. Els inuit, que sempre s'han vanagloriat de la protecció que el glaç els ofereix respecte a Occident, han tomat a recuperar el control del seu futur a partir d'unes estructures modernes de govern que, en mans del Canadà, els havien reclosos a l'oblit àrtic. La primavera de Nunavut haurà de demostrar que es poden mantenir les tradicions encara que el caiac es canviï per la llanxa i el trineu per la moto de neu.

Albert Balanzà / Martí Crespo

 **FUNDACIÓ**
Caixa de Sabadell

P R E M I
S A N T J O A N
C A I X A D E
S A B A D E L L
1 9 9 9

TERMINI DE PRESENTACIÓ: fins el 12 de març de 1999

ATORGAMENT: 16 de juny de 1999

DOTACIÓ: 3.000.000 de pessetes

CONVOCATÒRIA